5. Kur'an'ı Anlamada Tefsirler

Tefsir kelimesi sözlükte bir şeyin anlamını tespit edip ortaya koymak, açıklamak, keşfetmek, üzeri kapalı olan bir şeyi açmak gibi anlamlara gelir.

Terim olarak *tefsir*, yetkili âlimlerin, Kur'an ayetlerini Arap dili ve edebiyatı açısından tahlile tabi tutup belirli esaslara göre açıklama faaliyetidir.

Tefsir ilmi ise; Kur'an-ı Kerim'in ayetlerini insanların anlayabileceği şekilde açıklayıp ortaya koyan, ayetlerde geçen kapalı lafızları çözüp izah eden ilimdir.[90]

Kurtubî, el-Câmi'li-ahkâmi'l-Kur'ân

Bu bakımdan ta asr-ı saadetten günümüze kadar Kur'an'ın tefsiri yapılmıştır. Kur'an'ın en büyük müfessiri bizzat yine kendisidir. Ayetler birbirini tefsir eder. Sonra en büyük müfessir, Peygamberi-

90 Çelik, Tefsir Usulü ve Tarhi, s. 187.

mizdir (s.a.v.). O, sözleriyle ve davranışlarıyla Kur'an'ı tefsir etmiş, âdeta "Canlı Kur'an Tefsiri" olmuştur. Çünkü Peygamberimiz'in (s.a.v.) ahlakı Kur'an'dı. O, yaşayan Kur'an'dı, canlı Kur'an'dı.

Sahabe ve tabiun nesli de yaşadıkları dönemlerdeki ihtiyaca göre Kur'an'ın tefsirini yapmışlardır. Sonra günümüze kadar bu kutlu faaliyet devam etmiştir.

"Kur'an'ı anlamada tefsirler" başlığı altında özellikle Türkiye'de kaleme alınmış tefsirleri kastediyoruz. Bunların başında;

Elmalılı Hamdi Yazır'ın Hak Dini Kur'an Dili tefsiri,

Konyalı Mehmet Vehbi Efendi'nin Hülasatu'l-Beyan'ı,

Ömer Nasuhi Bilmen'in Kur'an-ı Kerim'in Tükçe Meali ve Tefsiri gelmektedir.

Tefsirlerin Kur'an'ı anlamada çok önemli, olmazsa olmaz bir yeri vardır. Çünkü bu eserler, Kur'an'ın ve onun ayetlerinin mana ve muhtevasını olabildiği kadar anlaşılabilecek bir düzeyde anlatmayı kendilerine hedef olarak benimsemişlerdir. Ele aldıkları ayetin iniş sebebini verirler. Ayette geçen kelime ve kavramların ne anlama geldiğini açıklarlar. Ayeti tefsir eden diğer ayetlere, hadislere, sahabe ve tabiin sözlerine yer verirler. Ayetten çıkabilecek fıkhî hükümler üzerinde dururlar. Ayette yer alan edebî sanatlara, belagat ve fesahat inceliklerine yer verirler. Ayetler arasında var olduğu zannedilen tezatları giderirler. Bilimsel muhtevalı ayetleri, ilgili bilimlerin verileri doğrultusunda tefsir ederler. Tarihin belli bir kesitinde ve belli olaylarla bağlantılı olarak inmiş olan ayetlerin günümüze verdiği mesajlar üzerinde dururlar.

Bu ve benzeri açılardan Kur'an'ı anlamak için mutlaka tefsirlere müracaat edilmesi gerekir.

Şunu belirtelim ki; Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de tefsir alanında kaleme alınan eserler hacim olarak birbirinden farklıdır. Elmalılı tefsirinin orijinali (9+1=)10 cilt hâlinde yayımlanmıştır. Tefsirde kullanılan dil zamanla anlaşılamaz hâle geldiği için uzmanlar tarafından birkaç kez sadeleştirilerek yayımlanmıştır. Sadeleştirilmiş hâlini okuyup anlamak bile Türkiye'de yaşayan pek çok insana ağır gelebilmektedir. Aynı durum Mehmet Vehbi Efendi ve Ömer Nasuhi Bilmen'in tefsirleri için de geçerlidir. Bu sebeple günümüzde, günümüz insanının anlayabileceği dilde yeni tefsir çalışmaları yapılmaktadır.

BİLGİ KUTUSU

Kur'an tefsir edilmelidir. Çünkü;

1. Kur'an-ı Kerim, tüm insanlara tebliğ ve beyan edilmek için gelmiştir. (bk. Mâide suresi, 67. ayet)

2. Kur'an-ı Kerim belli bir zamana ve bölgeye indirilmiş bir kitap değildir. Bilakis o cihanşumüldür. Kıyâmete kadar gelecek bütün insanlığın kitabıdır. O hâlde tüm insanlık onu okuyabilmeli ve onu anlayabilmelidir. Bunun iki yolu vardır. Ya Kur'an'ın indirildiği dil olan Arapçayı herkese öğret-

mek veya her dilden insanın anlayacağı şekilde Kur'an-ı Kerim'in tercüme ve tefsirlerini yapmaktır. Birinci ihtimalin imkânsızlığı ortada olduğundan, geriye tek geçerli yol, ikinci ihtimal kalmaktadır. (bk. En'am suresi, 92. ayet; Şûrâ suresi, 7. ayet)

3. Kur'an-ı Kerim, bütün dillere tercüme ve tefsir edilmeli ki insanların itiraz kapısı kapansın; Allah Teâlâ karşısında ileri sürebilecekleri bir mazeretleri kalmasın. (bk. En'am suresi, 156-157. ayetler)

4. Kur'an-ı Kerim, kapsamı geniş ve anlam derinlikleri sonsuz olan bir kitaptır. Yerin altına doğru katman katman uzanan altın madeni gibi, her ayetin ifade ettiği mana katmanları vardır. Bunlar dıştan içe, satıhtan derinliğe doğru giderler. Denizin sahili, yüzeyi, derinliği ve çeşitli inci, mercan ve denizaltı bitki örtüsüyle süslü en dip tarafları olduğu gibi, Kur'an-ı Kerim de böyledir. Belki denizin sahilinden ve yüzeyinden kalabalık insan kitleleri istifade edebilir; kıyısında oturabilir, kenarında yüzebilir. Fakat ancak son derece maharetli dalgıçlar onun dibine dalıp inci ve mercan çıkarabilir. Bu açıdan bakıldığında, Kur'an-ı Kerim'in niçin indirildiğini, beyan buyurduğu mana ve maksatlarını iyi bilen alimler, denizin dibine dalabilen dalgıçlar gibidir. İnsanların istifade etmesi için onlar, güçleri nispetinde Kur'an'ın güzelliklerini ortaya koymaya çalışırlar. (bk. Lokmân suresi, 27. ayet; Kehf suresi, 109. ayet)

5. Lügat itibariyle belli manaları olduğu hâlde, Kur'an'da daha özel bir mana ifade etmek üzere kullanılan kelimeler vardır. Bu kelimeleri sadece lügat yardımıyla anlamak mümkün değildir. Salat (bk. Bakara suresi, 3. ayet), zekat (bk. Bakara suresi, 43. ayet), sıyam (bk. Bakara suresi, 183. ayet), hac (bk. Bakara suresi, 197. ayet) gibi. Bilindiği gibi bu kelimelerin her biri İslam'ın bir şartını ifade edecek seviyede kapsamlıdır. Her biri, hakkında ayrı kitap yazılacak derecede geniş bir muhtevaya sahiptir.

6. Kur'an ayetlerinin hepsi aynı açıklıkta değildir. İçlerinde tam olarak hangi manayı ifade ettiğine karar vermenin zor olduğu "müteşâbih ayet"ler vardır. (bk. Neml suresi, 82. ayet; Zumer suresi, 68-75. ayetler) Bunlar sayıca hayli fazladır. Aslında öyle olmadığı hâlde ilk bakışta birbiriyle çelişkili gözüken ayetler vardır. (bk. A'râf suresi 6. ayet ile Rahmân suresi, 39. ayet) Bunların telif ve izahı gerekir. İsm-i işâretlerle, ism-i mevsullerle ve zamirlerle kendilerine işaret edilen şahıslar vardır. Mananın anlaşılıp, sağlıklı sonuçların çıkarılması için bunlarla kimlerin kastedildiği hakkında işin ehli âlimler tarafından izahların yapılması gerekir.

7. Kur'an-ı Kerim, hak ve adalet ölçülerine göre fert ve toplum hayatını düzenleyen ibadet, hukuk ve muamelatla alakalı bir takım temel kaideler beyan etmektedir. Bu kaidelerin tespit, tefsir ve izahının lüzûmu açıktır. (Örnek olarak bk. Nisâ suresi, 1-35. ayetler; Mâide suresi, 1-8. ayetler, Mümtehine suresi, 1-10. ayetler)

8. Kur'an-ı Kerim bir dil mucizesi ve bir edebiyat şaheseridir. İlahi sanat harikasıdır. Onda dilin bütün incelikleri vardır. Edebî sanatların hepsi yerli yerinde ve en güzel bir tarzda kullanılmıştır. Bunları ise ancak işin uzmanları anlayıp açıklayabilir. (bk. Fâtiha suresi, 1-7. ayetler)

9. Kur'an-ı Kerim'de zamanla ortaya çıkacak bir kısım ilmî gelişmelere işaret eden ayetler bulunmaktadır. Bunlar astronomi, matematik, fizik, kimya, biyoloji, anatomi, botanik, coğrafya, jeoloji, tarih, sosyoloji, psikoloji... gibi ilimlerin sahalarını ilgilendiren ayetlerdir.(Örnek olarak bk. Enbiyâ suresi, 30. ayet; Nisâ suresi, 11-12. ayetler; Mü'minûn suresi, 12-14. ayetler; Nisâ suresi, 56. ayet; Yâsîn suresi, 38-40. ayetler) Bu ayetleri, o sahalardaki ilmi gelişmeler ışığında tefsir etmek gerekir. Çünkü bu çeşit açıklamalar bir taraftan mü'minlerin imanını kemâle erdirirken, bir taraftan da inkârcıların hidayetine sebep olmaktadır. (Çelik, Tefsir Usulü ve Tarihi, s. 190-197)